

עמותת תיאטרון הקרון ע"ש מריו קוטליאר
The Train Association
in memory of Mario Kotliar

www.traintheater.co.il

مسرح القطار

the train
תיאטרון הקרון THEATER

חכמים בלילה – אגדת חלם

לגילאי גן עד ד'
ולכל המשפחה

יצירתה של גליה לוי-גרד

רעיון, עיצוב, משחק והפעלה: גליה לוי-גרד

מחזה: נעמי יואלי וגליה לוי-גרד

בימוי: נעמי יואלי

הפקה: תיאטרון הקרון

מוסיקה: אייל תלמודי

עיצוב תאורה: נעה אלרן

מפרט טכני

משטח מופע – 4 מ' עומק – 3.5 מ' רוחב

זמן הקמה – שעתיים

זמן פירוק – שעה

החשכה – אולם אפולו

כמות קהל עד 120

פרטים נוספים והזמנות:

אלה - 02-5618514 | שלוחה 3 | ella@traintheater.co.il

www.traintheater.co.il

مسرح القطار

the train תיאטרון הקרון THEATER

על ההצגה

סיפורי חלם, ממיטב הפולקלור היהודי, בעיבוד חדשני ומלא הפתעות. ספר ענק הופך לבמת תיאטרון באמצעות טכניקת ה"פופ-אפ" ובשילוב בובות וצלליות. לייזר, ליימך ושאר החלמאים, יוצאים למסע הרפתקאות בחיפוש אחר ירח חדש לחלם, במקום הירח שנגנב... גליה לוי-גרד, אמנית תיאטרון הנייר, מפיתה חיים בעולם החלמאי השופע הומור ותמימות. הסיפורים המשעשעים של חלם נשזרים בתוך עולם התיאטרון, על שלל המצאותיו, אביזריו ודמויותיו. זהו תיאטרון מלא פיוט וקסם, שכולו עשוי מחמרי הנייר של הסיפור והספר. בתיאטרון כמו בסיפורים, הכול אפשרי, אפילו לתלות ירח בשמיים... ההצגה פותחת לילדים של היום צוהר רענן אל הפולקלור וההומור היהודי שלא נס ליחו ואל המקורות העממיים של תרבות היידיש, העיירה והקיום היהודי בגולה. חלם אינה רק "שם" ו"אז", כי אם גם "כאן" ו"עכשיו". את ההצגה מלווה פס קול של מוזיקה מקורית אשר הלחין אייל תלמודי מלהקת "אוי דיויז'ן", ברוח מוסיקת הכליזמרים ובביצוע חברי הלהקה. גליה לוי-גרד, יוצרת, מעצבת ובובנאית, התמחתה בתחום תיאטרון הנייר ("ציפור הגשם-אגדת נייר", "קרקס קוביות"). יצירותיה מופיעות בארץ ובעולם וזוכות בפרסים.

ההצגה "חכמים בלילה-אגדת חלם" זכתה בפרס עיצוב תפאורה ואביזרים – בפסטיבל חיפה הבינלאומי להצגות ילדים 2012

תוכן ההצגה – מסיפור לתיאטרון

גליה, השחקנית והיוצרת של ההצגה, חולמת להפוך את סיפורי חלם לידי הצגת בובות, לצורך כך היא מגייסת את למך ולייזר, גיבורי ההצגה, לעזור לה במשימה. למך ולייזר נעים כל הזמן בין הידיעה שהם משתתפים בהצגת תיאטרון, לבין הסוגיות המטרידות אותם כחלמאים, כמו איך להוריד את התיש מגג בית הכנסת, או איך להשיג ירח חדש לחלם במקום זה שנגנב... גליה מהתיאטרון מפעילה את הבובות ועוזרת לגיבורים להשיג את מטרותיהם. במהלך ההצגה היא מתייעצת עם קהל הצופים ומשתפת אותו בגילויים אודות החלמאים ועולמם.

על שפת ההצגה

סגנון ה"פופ-אפ"

ההצגה מתרחשת בתוך ספר ענק, אשר הופך לבמת תיאטרון, בטכניקה של "פופ-אפ". ספרי "פופ אפ" הם ספרים בהם התמונה "קופצת" החוצה כאשר הדף נפתח, כך שנוצר מעבר קסום מספר סגור לתמונה תלת ממדית. טכניקה זו נהוגה בספרים עם מעט טקסט, בעיקר ספרי ילדים - בהם גורם ההפתעה והקסם חשוב במיוחד. בספרים מורכבים יותר, גזירי הנייר יוצרים תמונה אינטראקטיבית, כשהקורא יכול להזיז חלקים בתוכה. חלק מספרי ה"פופ-אפ" החדשים והמורכבים ביותר, כוללים לעיתים גם אפקטים קוליים ונורות.

האות העברית

ההצגה מתמקדת במעבר מהספר, והסיפור הכתוב - לתיאטרון. הטקסט העברי הוא מרכיב דומיננטי בהצגה. גם אם לא מיד הוא ניתן לקריאה, הרי הוא נוכח כמרקם. האות העברית היא חלק מהשפה העיצובית. אותיות מופיעות בתפאורות בעיצוב הדמויות ועל דפי הספר.

המוסיקה

את ההצגה מלווה פס-קול של מוזיקה מקורית אשר הלחין אייל תלמודי, מלחין ונגן קלרינט מלהקת "אוי-דיויז'ן", ברוח מוסיקת הכליזמרים ובביצוע חברי הלהקה.

מוסיקת כליזמר:

מוסיקת הכליזמר היא מוסיקה יהודית שמקורה במזרח אירופה. כלי הנגינה העיקריים המשמשים במוזיקה זו הם קלרינט, כינור, תוף, קונטרבס ואקורדיון. בעבר היה הכינור הכלי הנפוץ ביותר, אך כיום נגינה על קלרינט היא הנפוצה ביותר בקרב כליזמרים.

مسرح القطار

the train תיאטרון הקרון THEATER

נגון הכליזמרים נעשה לעיתים עלי ידי נגן בודד אך לרוב מאורגן כלהקה. נגינת הכליזמרים במזרח אירופה ליוותה את מרבית אירועי מחזור החיים בקהילות השונות ובכלל זה אירועי שמחה ואבל. כיום, מוזיקת הכליזמרים מנוגנת בעיקר בחתונות וכן בשמחות קהילתיות וכלל – יהודיות אחרות דוגמת הכנסת ספר תורה ואירועי "ג' בעומר במירון ועוד. כמו כן מתקיימים בארץ מספר פסטיבלים והידוע בהם הוא פסטיבל הכליזמרים בצפת.

מקורות לסיפורים בהצגה

בהצגה "חכמים בלילה" נשזרו סיפורים על חכמי חלם ממקורות שונים ועובדו למחזה. בין הסיפורים המופיעים בהצגה: "חכמי חלם והירח", "כיצד נבראו חכמי חלם", "משפט התיש", "ההליכה לורשה", "דגים מלוחים בנהר" ועוד. לחלק מהסיפורים יש מספר גרסאות וחלק מהמוטיבים מופיעים גם בתרבויות אחרות.

רשימת מקורות:

שריג תקווה, איזה חלמאים, הוצאת מסדה.
סבזרו יהודית-עריכה מחודשת, חלם-עיר החכמים, הוצאת עופרים.
בשביס-זינגר יצחק, סיפורים לילדים, הוצאת עם-עובד – ספריית הפועלים.
פאלק היילפרין, חלם וחכמיה, הוצאת זרעאל.

על חלם, אנשיה וסיפוריה

חלם התפרסמה משום מה בפולקלור היהודי כעיר של טיפשים (חלמאים), אך למעשה הייתה עיר בעלת תרבות תורנית וחסידית מאות בשנים, העמידה רבנים, ראשי ישיבות, חכמים ופרשנים נודעים. ידועים למעלה מעשרה ספרים באידיש, ספרים אחדים בעברית ועוד מספר ספרים בשפות אחרות, המביאים כולם את אותן מעשיות חלמאיות בגרסאות שונות. הצד השווה בכלן הוא ההומור השופע מהן, באמצעות ראי עקום שהן מציגות, מול תופעות חברתיות הקיימות בכל מקום שחיים בו בני אדם. לא ידוע מדוע דווקא חלם נבחרה לייצג "עיר של טיפשים". קיימת סברה שהסיבה נעוצה בשמה של העיר בפולנית – "חולם" שפירושו טיפש, ומצד שני ייתכן אף כי מקור הביטוי "חולם" בפולנית בא משמה של העיר. סברה נוספת, מקורה בהומור העצמי של יהודי חלם. מספרים כי הרב הגדול של חלם נתן הוראה להשאיר את הבתים פתוחים בזמן פוגרום, זאת כדי להראות שהיהודים אינם פחדים, ולבלבל בכך את הפורעים. פעולה זו גרמה, ככל הנראה, להומור עצמי של החלמאים אודות עצמם, וברבות הימים להומור של אחרים על החלמאים. יתכן שמכאן דבק בהם שמם כטיפשים. כיום נהוג להשתמש במושג "מעשה חלם" או "חלמאות" כביטוי למעשים נפסדים שאין בהם תכלית. רבות מהמעשיות מציגות מעשי טיפשות של הציבור כולו, ויש בהן העוסקות בטיפשותו של חלמאי יחיד. כמעט לכל מדינה ואומה יש "חלם" "חלמאות" ו"חלמאים" משלה, שיסודותיהם קרובים עד זהים זה לזה. מוטיבים כאלו קיימים כבר בספרות יוון העתיקה ובספרויות ארצות אירופה החל מימי הביניים. ביוון העתיקה היה מדובר באנשי העיר אבדרה, באנגליה מדובר באנשי הכפר גות'אם, אצל הפלסטינים העיר חברון או העיר חממה.

הקהילה היהודית בחלם

הקהילה היהודית בחלם שבפולין התקיימה כשמונה מאות שנים עד שנחרבה כליל בשואה. מאות יהודים נרצחו בעיר בידי הנאצים, ואלו ששרדו הובלו למחנות ההשמדה במה שמכונה "מצעד המוות של חלם". מעטים מאד מבני חלם שרדו את השואה. אך היו כאלו שהצליחו להימלט קודם לכן וחלקם עלו לארץ. כיום קיימת העיר חלם בפולין אחרי שיקומה, אך יהודים לא נותרו בה.

אתר יוצאי חלם <http://www.jewish-chelm.org/he>

על היוצרת

גליה לוי-גרד, היוצרת והמעצבת בהצגה, התמחתה בתחום תיאטרון הנייר. בהצגה זו בחרה לחקור ולהתמקד ב"פופ-אפ". טכניקה זו מאפשרת בהצגה להחליף בקלות תפאורות במעבר בין הדפים. חלק מהדמויות הינן דו-ממדיות והן חלק בלתי נפרד מהספר, אך דמויות הגיבורים הן בובות תלת ממדיות הנעות בין הדפים.

مسرح القطار

the train תיאטרון הקרון THEATER

מן הביקורת

נימוקי חבר השופטים, פסטיבל חיפה הבינלאומי ה-22 להצגות ילדים, 2012

"פרס לעיצוב תפאורה ואביזרים מוענק לגליה לוי גרד על ההצגה "חכמים בלילה גליה לוי גרד יצרה עולם רב קסם ויופי באמצעים פשוטים ומינימליסטיים, כאשר הדרמה כולה נבראת מספר של תמונות נפתחות(פופ אפ). חשיפת המנגנון התיאטרוני תורמת להעצמת הקסם ומפיחה חיים בדמויות דו ממידיות. גליה הצליחה ליצור רגעי תיאטרון מפעימים באמצעים יצירתיים, אסתטיים ומלאי דמיון.

מתוך אתר YNET

"... "חכמים בלילה", עיבוד גאוני של סיפורי חלם לתיאטרון נייר שיצרו במשותף נעמי יואלי וגליה לוי גרד – שגם משמשת בתפקיד המספרת ומפעילת הדמויות שמנהלת איתן דיאלוג עירני... אי אפשר שלא להתאהב בה... ההצגה מאפשרת הצצה יוצאת דופן, שמזכירה מהו קסם התיאטרון, לסיפורים נפלאים מתוך התרבות היהודית"

מרב יודילוביץ', אפריל 2021, אתר YNET

מתוך עכבר העיר

"... בין הסוכריות שממתיקות ומייחדות את הפסטיבל, ושהטעימה מהן הכי השאירה חשק לעוד... "חכמים בלילה-אגדת חלם"... גליה לוי-גרד מגישה את סיפורי חלם בתיאטרון נייר ופופ-אפ... מצליחה ליצור אינטראקציה עם הבודות שהיא בו זמנית מהפנטת, מסקרנת, מרגשת ומצחיקה." נעמי יואלי, הבמאית ושותפה לכתיבה, כבר הצליחה בעבר ליצוק חיים חדשים לסיפור ותיק (השושנה ישנה במסגרת תיאטרון הקרון), ונראה שהזיווג בין שתי היוצרות הללו, המכירות את הבמה מצדדיה השונים, מביא מופע מיוחד ואחר, שידבר לצעירים ולמבוגרים כאחד.

עכבר העיר, נורית אסיאג, אפריל 2012

הכנה לצפייה בהצגה

מומלץ לערוך בכיתה דיון לפני הצפייה בהצגה – על משמעות שם ההצגה ומה הוא מבשר לנו.

שיר הנושא בהצגה

הולכים לקנות ירח
ירח יפה וזורח
ירח בהיר מוורשה העיר
לנו את הלילה יאיר
לה לה לה לה לה
כולנו חכמים בלילה

שאלות לדיון בכיתה לפני צפייה בהצגה:

- מה היא חלם?
- מי הם החלמאים?
- איזה סיפורי חלם אנחנו מכירים?
- למנות דוגמאות למעשים חלמאיים שאנחנו מכירים.
- להמציא סיפור ברוח "החלמאות".

פעילות בעקבות ההצגה

א. שיחה

- התייחסות להיבטים שעלו בהכנה לצפייה ולהיבטים נוספים שיתעוררו בעקבותיה.
- מי היו החלמאים?
- האם הם אכן היו טיפשים?
- מה היא חלמאות?

ב. פעילויות יצירה ומחקר

- הכנת "פופ-אפ". (בהדרכה ע"י האמנית / שחקנית של ההצגה – בתיאום מראש)
- אפשר לבקש מהילדים להביא ספרי "פופ-אפ" מהבית ולעשות תערוכה בכיתה.
- הכנת שבשבת חלמאים באמצעות ערכה שעוצבה בידי היוצרת. (ר. בהמשך)
- המצאות חלמאיות: תכנון, ציור ושיווק למוצר או רעיון חלמאי.
- בהמשך לכך, אפשר לארגן בכיתה שוק חלמאי בו כל אחד מנסה לשכנע ולמכור את מרכולתו.

مسرح القطار

the train תיאטרון הקרון THEATER

קישור לאתרים בנושאים רלבנטיים:

- אתר של המצאות חלמאיות -
<http://www.dafdaf.co.il/Details.asp?MenuID=4&SubMenuID=115&PageID=1968&SubTextID=2144&Ot=%D7%97>

- אתר המביא פעילויות בנושא חלם חלם והסיפור
<http://www.dafdaf.co.il/sipurim/Helem/sipurimHelemActions.htm>

- אתר סיפורי ירח
<http://www.tapuz.co.il/forums2008/articles/default.aspx?forumid>

- אתר סיפורי חלם
http://kaye7.school.org.il/stories_jewish.htm#c17

שבשבת חלמאים

לימך, ליזר, נשותיהם ושאר חלמאים, מוטיב מתוך ההצגה חלמאים בלילה - אגדת חלם:
התבוננו בשבשבת - האם ניתן ללמוד משהו על ההצגה?

1. גזרו סביב המסגרת
2. צבעו משני צידי הנייר
3. חתכו חתכי במספרים את האלכסונים עד לנקודה השחורה הקטנה
4. הצמידו את כל הנקודות השחורות שבקצה האלכסונים אל הנקודה הגדולה במרכז
5. חוררו חור והכניסו סיכה מתפצלת
6. הוסיפו מקל והזמינו את הרוח...

